

7-11 oed

Yn effro ar gyfer pob taith

Gyda ffocws ar ddatblygu sgiliau barn a gwneud penderfyniadau da, mae Yn effro ar gyfer pob taith nid yn unig yn gofyn i ddisgyblion nodi peryglon posibl ar eu teithiau eu hunain ond hefyd i sylwi ar ymddygiadau peryglus mewn eraill.

O orsafoedd trên i groesfannau gwastad, bydd disgyblion yn gallu esbonio'r gwahanol arwyddion a synau a allai awgrymu perygl posibl. Mae cyfle i chi fod yn effro i'r bobl sy'n cadw'r trenau i redeg hefyd!

Gan ddefnyddio ein map rhyngweithiol, mae'r disgyblion yn gyfrifol am eu taith ddysgu. Nhw sy'n penderfynu pa deithiau i'w cymryd, a pha arosfannau i'w gwneud, wrth i ni deithio gyda'n gilydd yn archwilio senarios newydd i drafod a dysgu ohonynt.

Gall pob un ohonom fwynhau anturiaethau bywyd pan welwn arwyddion o berygl, pan ofalwn am ein ffrindiau ac arhoswn yn effro bob amser.

Yn y bôn, mae'r rhaglen hon yn defnyddio senarios i herio penderfyniadau disgyblion. Yn seiliedig ar brofiadau bywyd go iawn, bydd disgyblion yn wynebu eiliadau penderfynu 'dim mynd yn ôl'. Gan ddefnyddio eu hempoath i a'u gwybodaeth newydd am ddiogelwch cledrau, fe'u hanogir i greu canlyniad ar gyfer pob senario sy'n lleihau risg.

Mae empoath a meddwl rhagweithiol wrth wraidd y rhaglen hon. Yn ogystal â sgiliau adeiladu a gwybodaeth am y rheilffordd, cynorthwyr disgyblion i ddychmygu prosesau meddwl teithwyr eraill a'r rhai sy'n gweithio yn y diwydiant rheilffyrdd.

Cysylltiadau â'r cwricwlwm

CA2

- PSHE
lechyd a lles: lechyd meddwl, Cadw'n ddiogel
Perthynas: Cyfeillgarwch, Perthynas ddiogel, Byw yn y byd ehangach: Rhannu cyfrifoldebau
- Saesneg
Darllen, Iaith Iafar

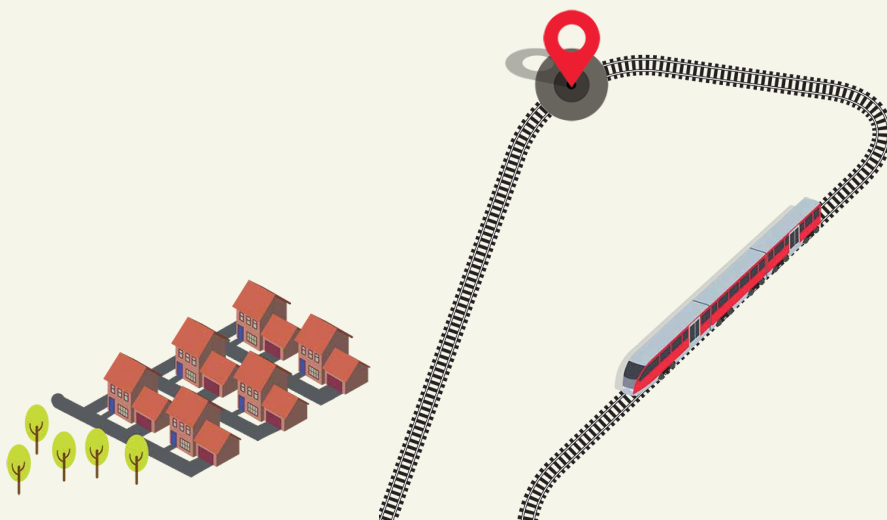
Gellir defnyddio'r adnoddau hyn hefyd wrth gynllunio a darparu SMSC

Pam mae angen ymgorffori diogelwch rheilffyrdd yn eich addysgu?

Mae 20,000 milltir o gledrau, 30,000 o bontydd, twneli a thraphontydd ynghyd â miloedd o signalau, croesfannau gwastad a gorsafoedd ar draws ein rhwydwaith reilffyrdd.

O deithiau arbennig i gymudiadau bob dydd, mae'r rhwydwaith reilffyrdd yn ein helpu ni lle mae angen i ni fod. Hyd yn oed os nad ydym yn teithio, mae'r rheilffordd wedi ei throi ymlaen 24/7 ac mae angen i ni fod yn effro i'r risgiau y gall yr amgylchedd reilffyrdd eu peri. Mae mwy na 13,000 o ddigwyddiadau tresmasu ar y rhwydwaith reilffyrdd bob blwyddyn.

Mae dysgu sut i adnabod perygl a mynd i'r afael ag ymddygiad a allai fod yn beryglus yn dechrau yn ifanc. Mae ysgolion wedi cydnabod pwysigrwydd addysgu am ystod o ymddygiadau diogelwch trwy wersi ABGI a Dinasyddiaeth yn yr ysgol. Mae eisiau cefnogi'r gwaith hanfodol hwn ar y diwydiant reilffordd..

7-11 oed

Sut i gynnal y gweithgareddau yn yr ysgol

Dyluniwyd yr adnodd hwn i fod yn hyblyg ac yn hawdd ei ddefnyddio gydag ystod o opsiynau ar gyfer cyflwyno. Mae'r ddogfen canllaw athrawon hon yn cynnwys awgrymiadau ar gyfer cyflwyno a sgrïpt rydd y gall addysgwyr ei haddasu fel y bo'n gweddu orau i anghenion eu dysgwyr.

Gall athrawon benderfynu:

- Cyflwyno'r gweithgareddau sy'n gysylltiedig â phob gwrs yn unigol o fewn yr amserlen arferol
- Cynnal yr holl weithgareddau dros wythnos, fel rhan o wythnos ffocws pwnc

Gwahaniaethu ar draws CA2

Gwnaed argymhellion cyflawni a gwahaniaethu ychwanegol ar gyfer pob gweithgaredd, gan ei bod yn debygol y bydd ystod o gyrhaeddiad yn y grŵp oedran hwn.

Mae gweithgareddau ar gyfer oedrannau 7-9 yn canolbwyntio ar wybodaeth. Maent yn dysgu sgiliau ymddygiad ac ymwybyddiaeth. Mae'r adnoddau ar gyfer disgyblion 9-11 oed yn datblygu'r sgiliau hyn ymhellach, gan ysgogi meddwl am ymddygiad annibynnol a herio normau ymddygiad peryglus.

Sut i gynnal y gweithgareddau mewn lleoliadau eraill

Rydym yn ymwybodol y gallai grwpiau ieuentid a theuluoedd fod yn awyddus i ddefnyddio'r deunyddiau hefyd. Mae canllawiau penodol wedi'u darparu lle bo hynny'n briodol yn y cynlluniau gwersi.

Cynnwys

Tudalen

Trosolwg o adnoddau

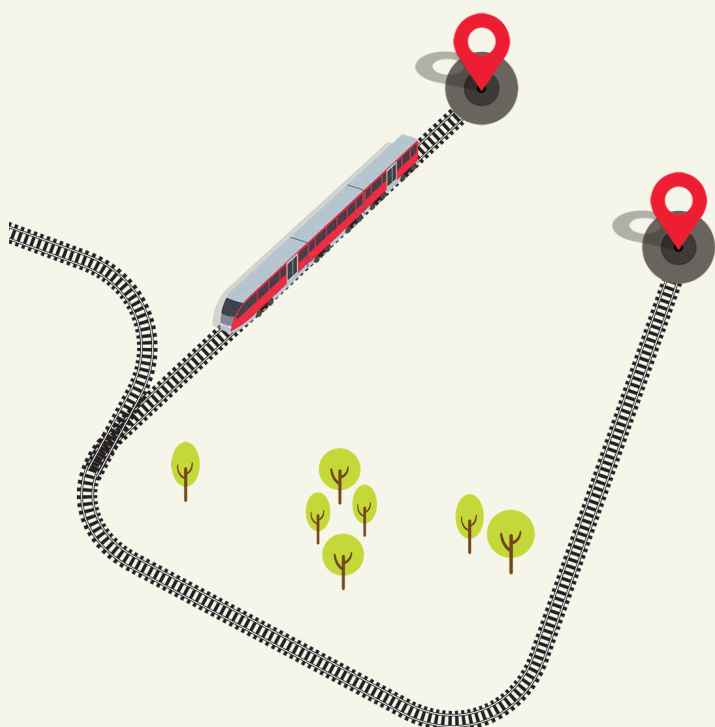
3

Dechrau arni

3

Adnoddau 1-7

3-8

7-11 oed

Trosolwg o adnoddau

Enw'r adnodd	Fformat	Canlyniadau dysgu 7-9 oed	Canlyniadau dysgu 9-11 oed
Senarios Effro	Gweithgaredd ffilm a thrafod	<ul style="list-style-type: none"> Gallaf siarad ynglŷn â pham mae'n bwysig cadw ein hunain yn ddiogel mewn gorsaf ac ar drên Gallaf siarad am a dangos sut i'm cadw fy hun ac eraill yn ddiogel mewn gorsaf ac ar drên Gallaf egluro beth i'w wneud neu sut i gael help os yw rhywun neu rywbeth yn annïogel, neu os bydd argyfwng Gallaf siarad ynglŷn â pham mae'n bwysig ymddwyn yn ddiogel ar groesfan wastad Gallaf siarad am sut i ymddwyn yn ddiogel ger cledrau trenau Gallaf ddangos sut i helpu eraill i ymddwyn yn ddiogel ar groesfannau gwastad ac yn agos at gledrau trên	<ul style="list-style-type: none"> Gallaf ddisgrifio a dangos ffyrdd o ymddwyn yn ddiogel mewn gorsaf Gallaf egluro sut y gallaf helpu eraill i ymddwyn yn ddiogel mewn gorsaf Gallaf egluro ffyrdd o wrthsefyll pwysau i ymddwyn yn annïogel neu gymryd risgiau mewn gorsaf Gallaf ddisgrifio a dangos sut i ymddwyn yn ddiogel, naill ai ar fy mhen fy hun neu gydag eraill ar groesfan wastad Gallaf egluro pam mae'n ddiogel dilyn arwyddion diogelwch o amgylch cledrau rheilffordd a rhai o ganlyniadau peidio â gwneud hynny

Dechrau arni

- Gellir cyrchu adnoddau trwy'r [wefan Effro](#). Mae'r map yn gweithredu fel y llywio, gyda phob arosfan yn gyfle newydd i ddatblygu sgiliau a gwybodaeth Effro
- Os yn bosibl, dechreuwch trwy rannu'r map ar y sgrin. Tynnwch sylw'r disgybl at y map a gofynnwch beth yw pwrpas y map hwn yn ei farn/ei barn? Efallai y byddant yn codi rhai cliwiau ac yn gweld bod hyn i gyd yn ymwneud â threnau a'r cledrau. Anogwch nhw i rannu eu meddyliau cychwynnol
- Efallai yr hoffech ganiatáu i ddisgyblion ddewis eu taith eu hunain a phenderfynu pa adnodd yr hoffent ddechrau ag ef, neu gallwch ddilyn y llwybr a awgrymir yn y ddogfen ganllaw hon
- Dewiswch y maes yr hoffech chi ddechrau arno a llywio i'r rhan gywir o'r canllaw athrawon

Senarios Effro

Trosolwg

Mae tynged grŵp o ffrindiau bellach yn nwylo eich disgyblion. Byddant yn gwyllo tair ffilm fer lle bydd y weithred yn cael ei hoedi cyn eiliad "hollbwysig". A all eich disgyblion wneud penderfyniadau Effro i sicrhau diogelwch y grŵp?

Canlyniadau dysgu 7-9 oed

- Gallaf siarad ynghylch pam mae'n bwysig ein cadw ein hunain yn ddiogel mewn gorsaf ac ar drên
- Gallaf siarad am a dangos sut i'm cadw fy hun ac eraill yn ddiogel mewn gorsaf ac ar drên
- Gallaf egluro beth i'w wneud neu sut i gael help os oes rhywun neu rywbeth yn annïogel, neu os bydd argyfwng
- Gallaf siarad ynghylch pam mae'n bwysig ymddwyn yn ddiogel ar groesfan wastad

7-11 oed

- Gallaf siarad am sut i ymddwyn yn ddiogel ger traciau trên
- Gallaf ddangos sut i helpu eraill i ymddwyn yn ddiogel ar groesfannau gwastad a ger cletrau trên

Canlyniadau dysgu 9-11 oed

- Gallaf ddisgrifio a dangos ffyrdd o ymddwyn yn ddiogel mewn gorsaf
- Gallaf egluro sut y gallaf helpu eraill i ymddwyn yn ddiogel mewn gorsaf
- Gallaf egluro ffyrdd o wrthsefyll pwysau i ymddwyn yn anniogel neu gymryd risgiau mewn gorsaf
- Gallaf ddisgrifio a dangos sut i ymddwyn yn ddiogel, naill ai ar fy mhen fy hun neu gydag eraill ar groesfan wastad
- Gallaf egluro pam ei bod yn ddiogel dilyn arwyddion diogelwch o amgylch cletrau rheilffordd a rhai o'r cganlyniadau o beidio â gwneud hynny

Angen adnoddau ac offer ategol

- Ffilmiau senario Effro

Trefn a awgrymir

- Cyflwyniad: Esboniad o'r dasg a'ch atgoffa am barhau'n effro hyd yn oed pan fyddwch dan bwysau
- Gweithgaredd: Gwyliwch y ffilmiau senario Effro a chwblhewch gwestiynau trafod
- Cyfarfod Llawn: Lôn Cydwybod a Llinell Continwmm

Amseru

35 munud

Awgrymiadau dysgu gartref

Bydd y ffilmiau'n gweithio'n dda gartref. Os yw'n bosibl, gweithiwch gyda grŵp o ffrindiau a mynd ar-lein i drafod y penderfyniadau Effro.

Gweithgaredd

- Yn y gweithgaredd hwn, herir disgyblion i weithio gyda thri senario gwahanol. Bydd angen i'r disgyblion ddefnyddio eu sgiliau meddwl Effro
- Mae'r gweithgaredd hwn yn gweithio orau pan fydd y dosbarth cyfan yn gwylio un senario ar y tro ac yna'n torri i mewn i grwpiau trafod bach
- Cyn cwmpasu'r adnodd hwn gyda'ch dosbarth

gwnewch yn siŵr eich bod yn ymwybodol o unrhyw sensitifrwydd a allai fod gan y disgyblion, gwnewch nhw'n ymwybodol o'r hyn y gallan nhw ei wneud os ydyn nhw'n teimlo'n anghyfforddus ar unrhyw adeg yn ystod y wers. Ar ôl dechrau'r senario, bydd eiliad i oedi a bydd rhai awgrymiadau trafod yn fflachio ar y sgrin. Mae mwy o bwyntiau risg a thrafod sy'n benodol i bob senario hefyd wedi'u darparu isod ar gyfer pob senario

- Ar ôl y drafodaeth bydd y ffilm yn parhau i ddangos dau ganlyniad gwahanol. Y cyntaf fydd pan fydd y grŵp yn peryglu eu hunain a'u ffrindiau, bydd yr ail yn dangos sut mae'r grŵp yn defnyddio meddwl Effro i'w cadw eu hunain a'u ffrindiau yn fwy diogel

Senario 1

- Yn senario 1 mae grŵp o ffrindiau yn wynebu penderfyniad a ddylid ceisio cymryd llwybr byr a allai eu rhoi mewn perygl trwy gerdded yn agos iawn at draciau trên
- Mae gan y ffilm seibiant; dyma lle gallwch chi arwain y disgyblion trwy drafodaeth am y risgiau y mae'r grŵp cyfeillgarwch yn eu hwynebu. Defnyddiwch y risgiau a'r pwyntiau trafod isod gyda'ch disgyblion i gunorthwyo'r broses o wneud penderfyniadau Effro
- Yn gyntaf, rhowch dasg i bob grŵp restru'r gwahanol risgiau y maen nhw'n meddwl oedd y ffrindiau yn agored iddyn nhw yn y ffilm. Datblygwch y dysgu ymhellach trwy ddod â'r grwpiau yn ôl at ei gilydd i drafod y cymeriadau fel dosbarth

Risgiau Senario 1 a phwyntiau trafod

Risgiau

- Nid yw'r trên yn gallu stopio a gallai eu hymddygiad arwain at anaf sy'n newid bywyd
- Gallai trên eu gweld yn tresmasu ar y lein a gorfod brecio'n gyflym a allai anafu rhai teithwyr a thrawmateiddio'r gyrrwr.
- Gallent fod mewn perygl o gael eu trydanu o'r drydedd gledren - mae gennym y trydydd rhwydwaith rheilffyrdd mwyaf yn y byd
- Gallent gael damwain o amgylch y cletrau lle bydd yn anodd cael help
- Bydd aelod o'r cyhoedd yn eu gweld, gweithiwr trên neu ar deledu cylch cyfyng ac yn eu riportio am dresmasu

7-11 oed

Pwyntiau trafod

- Beth ddylai Jane ei wneud?
Ymddiriedwch yn ei hymateb cyntaf - mae'n sylweddoli nad yw'r ymddygiad hwn yn ddiogel. Roedd Ashraya hefyd yn cydnabod y peryglon, ni ddylent gael eu perswadio gan Tom.
- Beth ddylai Ashraya ei wneud?
Dylai hi aros yn Effro a chofiwch y gall y cledrau fod yn cario gwefr drydan hyd yn oed os nad ydych chi'n gweld unrhyw drenau. Ni ddylai hi gymryd y llwybr byr.
- Pa un yw'r peth mwyaf diogel i'w wneud?
Y peth mwyaf diogel i'w wneud yw cymryd y llwybr arferol i'r parc.

Cwestiynau ychwanegol ar gyfer plant 9-11 oed

- A fyddai'n iawn i Tom gymryd y llwybr byr? Beth am Ashraya a Jane?
Mae Tom yn anwybyddu'r ddau ohonyn nhw. Dylai fod yn gwrandao ar rybuddion Jane am beryglon cerdded ger y cledrau.
- Pa ddewisiadau eraill sydd ar gael i'r grŵp o ffrindiau?
Gallent fod wedi defnyddio ffôn i adael i'w ffrindiau wybod y byddant yn hwyr. Gallent hefyd fod wedi sylweddoli ei bod yn well bod yn hwyr na pheryglu eu bywydau.
- A oes unrhyw un na welsom yn y ffilm a allai gael ei effeithio gan ganlyniad gwahanol?
Pe bai damwain, bydd gweithwyr y trên a ffrindiau a theuluoedd y dioddefwyr yn cael eu heffeithio.
- Sut fydddech chi'n ymddwyn yn y sefyllfa hon?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion.
- Beth fydddech chi'n ei ddweud wrth fy ffrindiau?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion.

Senario 2

- Yn Senario 2 mae grŵp o ffrindiau ar y plattform. Mae'r ffrindiau'n dechrau chwarae o gwmpas gyda ffôn yn agos at ymyl y plattform
- Ar y seibiant, defnyddiwch y pwyntiau trafod isod i helpu'r myfyrwyr i nodi'r risgiau posibl

Risgiau senario 2 a phwyntiau trafod

Risgiau

- Syrthio ar y cledrau
- Os bydd damwain mae'r risg i iechyd meddwl pawb - y gyrrwr, y teithwyr, y rhai sy'n sefyll, eich ffrindiau, eich teulu. Sut bydd eraill yn teimlo?
- Colli eitem dros y plattform
- Cael eich hysbysu gan y gwarchodwr

Pwyntiau trafod

- Beth ddylai Jane ei wneud?
Dylai Jane aros allan o'r gêm ac annog Ashraya a Tom i chwarae rhywbeth mwy diogel i ffwrdd o ymyl y plattform
- Beth ddylai'r lleill ei wneud?
Dylai Ashraya a Tom gofio eu meddwl Effro a dwyn i gof y risgiau o syrthio ar y cledrau
- Pa un yw'r peth mwyaf diogel i'w wneud?
Y peth mwyaf diogel i'w wneud yw dod o hyd i gêm i'w chwarae nad yw'n golygu gwthio na rhedeg o gwmpas

Cwestiynau ychwanegol ar gyfer plant 9-11 oed

- Sut gall Jane nodi bod ymddygiad Ashraya a Tom yn beryglus heb "golli wyneb" gyda'i ffrindiau?
Gall fod yn wirioneddol heriol tynnu sylw at ymddygiad peryglus pan fyddwch chi gyda ffrindiau Gallai dorri ar draws y gêm a thynnu ei ffrindiau i ffwrdd o ymyl y plattform i ddechrau sgwrs, fel hyn gall amharu ar y gêm a chadw ei ffrindiau'n fwy diogel
- Os yw pethau'n mynd yn draed moch mewn gorsaf reilffordd, beth allai Jane ei wneud?
Gallai Jane dynnu sylw oedolyn at yr hyn sy'n digwydd, gallai hefyd siarad â gwarchodwr gorsaf neu ffonio 999 mewn achos o argyfwng
- Sut fydddech chi'n ymddwyn yn y sefyllfa hon?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion
- Beth fydddech chi'n ei ddweud wrth fy ffrindiau?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion
- Ar ôl cael trafodaeth effeithiol, gadewch i'r ffilm barhau i dynnu sylw at y ddau ganlyniad gwahanol posibl i'r ffrindiau

7-11 oed

- Efallai y bydd gan fyfyrwyr gwestiynau ychwanegol yn dilyn y ffilm ac efallai yr hoffech chi ganolbwyntio eu sylw ar eu hymddygiad eu hunain o amgylch y cledrau. A ydyn nhw wedi bod yn dyst i ymddygiad a allai fod yn beryglus? Pa fath o bethau y gallan nhw eu gwneud mewn gorsafoedd i leihau risg?

Senario 3

- Y tro hwn mae'r grŵp o ffrindiau ar groesfan reilffordd gydag un o'r ffrindiau'n poeni am gyrraedd adref yn hwyr. Gallai hyn arwain at benderfyniad peryglus
- Ar y seibiant defnyddiwch y pwyntiau trafod isod i helpu'r myfyrwyr i nodi'r risgiau posibl

Risgiau Senario 3 a phwyntiau trafod

Risgiau

- Maen nhw'n cael eu taro gan drên
- Cael eich dal yn y rhwystrau
- Mynd yn sownd ar y cledrau gan eu bod nhw'n rhuthro ac yn methu â chanolbwyntio'n dda iawn
- Cael damwain wrth ruthro i fynd dros y cledrau
- Gollwng rhywbeth ar y cledrau wrth iddyn nhw ruthro drostyn nhw y maen nhw naill ai'n ceisio ei adfer neu'n cael ei ddifrodi gan y trên sy'n dod tuag atoch
- Cerddwr yn dweud y drefn wrthyn nhw
- Y crychdonnau o drawma y gallai'r bobl ar y trên, y gyrrwr a'r bobl ar y groesfan reilffordd, eich teulu, ffrindiau ei deimlo

Pwyntiau trafod

- Beth ddylai Tom ei wneud?
Ni ddylai yrru sgwter dros y groesfan reilffordd pan fydd y rhwystr i lawr a'r goleuadau'n fflachio
Hyd yn oed os yw un trên wedi pasio gallai fod un arall ar ei ffordd
- Beth ddylai'r lleill ei wneud?
Dylai'r lleill wneud Tom yn ymwybodol o'r risgiau a dylen nhw aros yn ôl ymhell o'r groesfan wastad
Os bydd Tom yn penderfynu y bydd yn dal i yrru sgwter dros y groesfan wastad, dylai'r lleill aros i'r rhwystrau godi

- Beth yw'r peth mwyaf diogel i'w wneud?
Dylai'r grŵp cyfan aros gyda'i gilydd nes bod y trên wedi mynd heibio a bod y rhwystr wedi'i godi
Defnyddiwch ffôn i anfon neges at Nain Tom i roi gwybod iddi ei fod yn mynd i fod yn hwyr

Cwestiynau ychwanegol ar gyfer plant 9-11 oed

- Pa fath o sefyllfaoedd allai ein gorfodi i wneud penderfyniadau gwael?
Pan fyddwn yn hwyr, pan fyddwn gyda ffrindiau sy'n ein rhoi dan bwysau i wneud penderfyniadau anniogel, pan fydd ein sylw yn cael ei dynnu
- Allwch chi roi rhai enghreifftiau o feddwl Effro a allai ein helpu yn y mathau hyn o sefyllfaoedd dan bwysau?
  - Mae bob amser yn bwysig aros yn Effro o amgylch yr amgylchedd rheilffordd
  - Mae llawer o arwyddion a signalau sy'n helpu i'n cadw ni'n fwy diogel ger y cledrau, mewn gorsafoedd a chroesfannau gwastad
  - Waeth gyda phwy yr ydym neu os ydym yn rhedeg yn hwyr mae angen i ni Stopio, Edrych a Gwrando ar arwyddion a synau'r rheilffyrdd i aros yn fwy diogel
  - Gallwn rannu'r arwyddion hyn â ffrindiau a helpu i'w cadw'n fwy diogel hefyd
  - Os bydd ffrindiau'n penderfynu peidio ag aros yn Effro efallai y bydd angen i ni ffonio'r gwasanaethau brys i'w cadw'n ddiogel
- Sut fydddech chi'n ymddwyn yn y sefyllfa hon?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion
- Beth fydddech chi'n ei ddweud wrth fy ffrindiau?
Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion
- Ar ôl cael trafodaeth effeithiol, gadewch i'r ffilm barhau i dynnu sylw at y ddau ganlyniad gwahanol posibl i'r ffrindiau
- Efallai y bydd gan fyfyrwyr gwestiynau ychwanegol yn dilyn y ffilm ac efallai yr hoffech chi ganolbwyntio eu sylw ar eu hymddygiad eu hunain o amgylch croesfannau gwastad. Ydyn nhw wedi bod yn dyst i ymddygiad a allai fod yn beryglus? Pa fath o bethau y gallant eu gwneud i leihau risg?

Senario 4

- Mae grŵp o ffrindiau'n cerdded ar hyd y bont, ar eu ffordd adref o hyfforddiant pêl-droed a dyma nhw'n dod ar draws sgwter sydd wedi'i adael. Mae un o'r ffrindiau'n herio'r llall i daflu'r sgwter oddi ar y bont ac ar gledrau'r trên.
- Yn y saib, defnyddiwch y pwyntiau trafod isod i helpu'r myfyrwyr i nodi'r risgiau posibl

Risgiau a phwyntiau trafod senario 4

Risgiau

- Mae'r cledrau wedi eu pweru gan offer llinell uwchben, sy'n cario 25,000 folt o drydan. Os bydd y sgwter yn dod yn agos at y gwifrau, gall y cerrynt arcio neu neidio o'r gwifrau i'r sgwter heb gyswllt uniongyrchol, gan effeithio ar unrhyw un sy'n dal y sgwter. Gall hyn arwain at drydanu, sydd â chanlyniadau eithafol
- Y trawma a deimlwyd gan y grŵp, eu teulu a'u ffrindiau o ganlyniad i ddamwain
- Gall taflu gwrthrych ar y cledrau achosi difrod i'r cledrau, trên sy'n dod tuag ato a'r gwrthrych yntau.
- Gallai taflu gwrthrych arwain at rywun yn cael anaf

Pwyntiau trafod

- Beth ddylai Sam ei wneud?
Ni ddylai daflu'r sgwter dros y bont gan fod perygl iddo gael ei drydanu gan yr offer llinell uwchben.
- Beth ddylai'r lleill ei wneud?
Dylai Ethan roi'r gorau i roi pwysau ar Sam i fynd ymlaen â'r her gan fod hyn yn beryglus iawn. Dylai Matilda barhau i wneud y bechgyn yn ymwybodol o'r risgiau sy'n gysylltiedig ag offer llinell uwchben a thrydan.
- Beth yw'r peth mwyaf diogel i'w wneud?
Dylen nhw roi'r sgwter yn ôl a pharhau i gerdded adref

Cwestiynau ychwanegol ar gyfer plant 9-11 oed

- Pa fathau o sefyllfaoedd sy'n gwneud i ni deimlo dan bwysau i wneud penderfyniadau gwael?
  - *Pan fyddwn ni gyda ffrindiau sy'n rhoi pwysau arnom ni gyda her neu ddewis ac nad ydyn ni am roi'r argraff 'nad ydyn ni'n cwl' o'u blaenau nhw.*
  - *Pan fyddwn ni'n hwyr*
  - *Pan gaiff ein sylw ni ei dynnu*
- Pa feddyliau Effro y gallwch chi eu cael pan fyddwch chi yn y math hwn o sefyllfa?
  - *Cofiwch nad yw hi'n 'cwl' gwneud y peth anghywir, mae eich diogelwch eich hun a'r rhai o'ch cwmpas chi'n bwysicach.*
  - *Ni fydd ffrind da byth yn eich gorfodi chi i wneud unrhyw beth fydd yn peryglu eich bywyd chi na bywydau eraill.*
  - *Mae bob amser yn bwysig aros yn effro o amgylch yr amgylchedd rheilffordd*
  - *Mae llawer o arwyddion a signalau sy'n ein helpu ni i gadw'n ddiogel ger y cledrau, mewn gorsafoedd, a chroesfannau gwastad, felly dylen ni sicrhau ein bod ni'n talu sylw*
- Sut byddech chi'n ymddwyn yn y sefyllfa hon?
  - *Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion. Fydden nhw'n gwneud yr un peth â Matilda ac yn amddiffyn eu ffrindiau drwy drafod y peryglon?*
- Beth fyddech chi'n ei ddweud wrth eich ffrindiau?
  - *Gwrandewch ar feddyliau eich disgyblion.*
- Unwaith y bydd trafodaeth effeithiol wedi'i chynnal, gadewch i'r ffilm barhau i dynnu sylw at y ddau ganlyniad posibl gwahanol i'r ffrindiau.
- Efallai y bydd gan fyfyrwyr gwestiynau ychwanegol yn dilyn y ffilm ac efallai yr hoffech chi ganolbwyntio eu sylw ar eu hymddygiad eu hunain o amgylch offer llinell uwchben. Ydyn nhw wedi gweld ymddygiad a allai fod yn beryglus? Pa fath o bethau y gallan nhw eu gwneud i leihau'r risg?

7-11 oed

Sesiwn lawn

- Mae ale cydwybod yn weithgaredd gwyb ar gyfer archwilio gwerthoedd a dewisiadau.
  - Mae un disgybl yn 'chwarae' rhan plentyn yn y senario ac yn cerdded i lawr 'ale' o ddisgyblion ar bob ochr.
  - Mae pob plentyn yn rhoi barn iddynt pa ddewis y dylent ei wneud o fewn un o'r senarios. Ar y diwedd, mae'r plentyn yn penderfynu pa ddewis y byddai ei gymeriad yn ei wneud.

Gwahaniaethu

- Efallai y bydd angen i rai disgyblion weithio mewn grwpiau llai gyda chymorth oedolion er mwyn trafod y senarios yn effeithiol
- Gall lluniau o orsafoedd trên lleol a chroesfan wastad hefyd helpu rhai disgyblion i bersonoli'r negeseuon diogelwch

Gweithgareddau ychwanegol i'w defnyddio gyda'r senarios

- Isod, rydym wedi darparu ystod o weithgareddau i'w defnyddio gyda'ch disgyblion i helpu i ymgorffori'r dysgu ymhellach:
  - Mae llinell Continwwm yn gweithio'n dda i gyflwyno ystod o ymatebion i sefyllfa beryglus
    - » Mae disgyblion yn cyflwyno barn wahanol i'w gilydd yn ymwneud â phob senario e.e. 'Mae'n iawn cerdded ar hyd y cledrau os nad oes unrhyw beth yn dod'; 'Roedd gan Tom amser i fynd ar draws y groesfan wastad'; 'Mae'n iawn chwarae gemau ar y plattform cyn belled â'ch bod chi i ffwrdd o'r ymyl'
    - » Mae disgyblion yn dewis pwynt ar y llinell sy'n cynrychioli lefel eu cytundeb â'r farn, hynny yw, mae un pen o'r llinell yn cytuno'n llwyr ac mae'r pen arall yn anghytuno'n llwyr. Ar ôl i'r disgyblion ddewis eu safle ar y llinell, rhowch gyfle i egluro pam eu bod yn sefyll lle maen nhw
    - » Unwaith y bydd disgyblion yn dechrau rhoi eu hesboniadau efallai y gwelwch fod disgyblion eraill am newid eu safleoedd ar y llinell
  - Diwedd glo amgen: creu diwedd glo amgen ar gyfer pob senario i'r un a gyflwynir
    - » Beth allai meddyliau a theimladau pobl fod?
    - » Ar bwy y gallai hyn effeithio?

